

MAHREM BİR ODADA: HER ŞEYİN SONUNDAYIM: TEZER ÖZLÜ-FERİT EDGÜ MEKTUPLAŞMALARI

Büşra Tan Ezik

■ Yazar/sanatçı/şair mektuplaşmaları, sadece iki kişi arasındaki özel bir bağı göstermesi bakımından değil, aynı zamanda entelektüel bir kesimin bir parçası oldukları topluma, ülkeye, coğrafyaya bakışını da gösteren, onların dünyayla kurdukları bağa ışık tutan belgeler olarak görülebilir. Her bir sanatçı, şair, entelektüel gerek mektuplaştığı kişiler gerekse mektuplarında dile getirdikleriyle birçok şeyi kayda almış, geleceğe ve başkalarına miras bırakmış olur. Öte taraftan bazı mektuplar vardır ki sadece kişisel olarak değil; aynı zamanda edebiyat tarihine, bir dönemin ruhuna ve iki düşünsel dünyanın birbirine nasıl değiştiğine dair de çok şey söyler. Tezer Özlü ile Ferit Edgü arasında geçen mektuplaşmalar da tam olarak böyledir. Yıllara yayılan, yaşama, yazıya, yalnızlığa, kadın olmaya, hastalığa, melankoliye, yazarlık bilincine dair pek çok meselenin içtenlikle konuşulduğu bu mektuplar, artık yalnızca bu iki kişinin birbirine değil, aynı zamanda bütün ötekilere, topluma, kamuya yönelik de notlar olarak görülebilir. *Her Şeyin Sonundayım: Tezer Özlü-Ferit Edgü Mektuplaşmaları* (Sel Yayıncılık, 2014), işte tam da bu açıdan oldukça kıymetli ve anlamlıdır.

Tezer Özlü'nün Ferit Edgü'ye gönderdiği mektuplar, kendisinin edebiyata dair içerisinde barındırdığı duyarlılığı bütün çıplaklığıyla gün yüzüne çıkarır. Özlü'nün kitaplarında nasıl bastırılmış duygular, toplum dışına itilmiş karakterler ve kendini gerçekleştirme arzusu açıkça ön plandaysa söz konusu bu mektuplarda da benzer bir anlam vardır. Özlü, yazdığı her satırda kendi benliğini, zaman zaman da kırılganlığını açığa vurur. Bu mektuplar bir tür iç dökme biçimi olmaktan ziyade yazı aracılığıyla kendini hem anlamaya hem de dönüştürmeye çalışan bir yazarın belgeleri olarak görülebilir. Tezer Özlü'ye nazaran Ferit Edgü'ye mektuplarında daha kontrollü, daha serinkanlı bir hava sergiler; dili titiz ve düşünsel bir tavırla örülmüş gibidir. Aralarındaki bu üslup farkı bu iki yazarın yazıya ve dünyaya

bakışlarını da belirgin bir şekilde ortaya koyar.

Tezer Özlü'nün edebiyata, daha da geniş bir çerçevede yazıya olan yaklaşımı çoğu zaman duygusal bir değer taşır; yazmak onun için yaşamla baş etmenin bir yolu olarak belirir. Yazı, onun için bir tür terapi değil, varoluş biçimidir. Bu yüzden mektuplarında sıklıkla yaşama katlanamamak, yabancılaşmak, uzaklaşmak ve kaçmak gibi temalar ön plana çıkar. Yazar, içindeki acıyı gizlemek yerine kelimelere dökerek bir tür dışavurum gerçekleştirir. Bu da onun metinlerini sahici ve sarsıcı kılar. Yazdıklarıyla yalnızca bireysel bir arayışa değil, aynı zamanda kolektif bir kadınlık deneyimine de dokunur. Edgü'ye yazıyı daha çok bir biçim meselesi olarak görür. Onun için yazmak, yalnızca anlatmak değil, anlatıyı inşa etmek, kelimelerle düşüncüyü işlemek anlamına gelir. Özlü ile Edgü arasındaki bu belirgin farklılık yazarların mektuplarında da kendini belli eder.

İki kişi arasındaki özel/kişisel mektuplaşmaların yayımlanması şüphesiz beraberinde birçok tartışmayı da sürükler. Bu kimi zaman iki tarafın kimi zaman da bir tarafın rızasıyla gerçekleşir. Vefatının ardından mektupları, günlükleri, notları yayımlanan birçok yazardan, şair ve entelektüelden de söz edilebilir. Benzer bir durum bu iki yazar arasındaki mektuplaşmada da görülür. Mektuplaşmalardan anlaşılacağı/hissedileceği üzere bir tarafta hemen her şeyi gizli ve "mahrem" tutmak isteyen bir yazar, diğer taraftaysa dile gelmiş olanı, yazıya geçirileni okurla buluşturmaya rıza gösteren bir benlik vardır. Söz gelimi Edgü'ye göre mektuplar, iki kişi arasında kalması gereken özel alanlardır. Her yazarın bir "mahrem odası" vardır ve bazı şeyler orada saklı kalmalıdır. Belki de yazının bu kadar ticarileştiği ve mahremiyet sınırlarının bu denli buharlaştığı, ihlal edildiği bir çağda Edgü'nün yaklaşımı ayrık bir yaklaşım olarak değerlendirilebilir. Öte taraftan tüm bunlara rağmen söz konusu mektuplar artık yalnızca bir arşiv malzemesi değil; edebî ve düşünsel bir diyalog olarak da büyük bir anlam taşır. Bu yüzden yayımlanmış olmaları yazının/edebiyatın toplumsal işlevi açısından büyük bir değer taşır ve okurlara iki entelektüelin bilincine, arzularına, birçok konudaki düşüncelerine dair ışık tutar.

Mektup, edebiyatın yalnızca kitaplarla sınırlı bir üretim alanı olmadığını gösteren en önemli formlardan biridir. Öyle ki birçok yazarın mektuplarında ala-

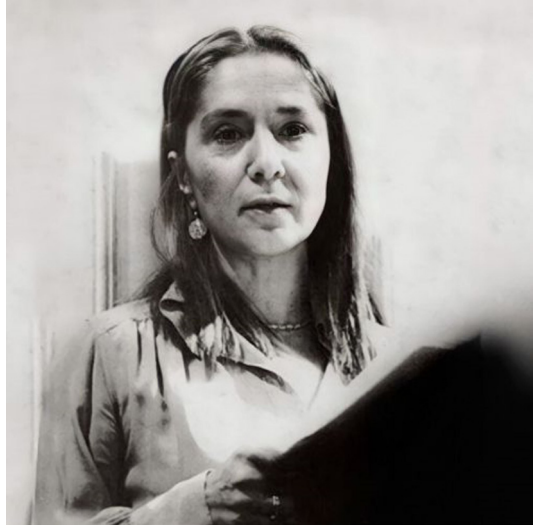
bildiğine yalın ve çıplak bir şekilde kendisini görünür kıldığı, benliğinin başka yüzlerini/yönlerini de ortaya çıkardığı fark edilebilir. Form, genel olarak yayınlanmak üzere yazılmadığı için burada beliren samimiyet yazar/kışı tarafından herhangi bir süzgeçten geçirilmeden kendini gösterir. Bu da mektubun tanıklığını çok daha değerli kılar. Ferit Edgü'nün mektuplarında onun yaşamla olan mücadelesini, gündelik hayatla yazarlığı arasındaki gelgitlerini, şehir değişimlerini, dostluklarını ve yalnızlığı-

nı açıkça görebiliriz. Mektuplar bir zaman kaydı tutar, hem bireyin hem de dönemin ruh hâlini belgelendirir.

Ferit Edgü, mektuplarında yalnızca Tezer Özlü ile değil, aynı zamanda kendiy-le de yoğun bir şekilde konuşur. Özlü'nün duyguya yaslanan ifadelerinin karşısında Edgü daha çok düşünceye dayanır. Bu nedenle mektuplar sadece bir tür karşılıklı yazışma değil, aynı zamanda karşılıklı iki yazı biçiminin çatışması ve uzlaşması gibi de değerlendirilebilir. Bu durum söz konusu yazışmaları mektup formu içerisinde Türk edebiyatının önemli örneklerinden birisi hâline getirir; çünkü burada iki bireyin yalnızca kişisel dostlukları değil, edebiyat anlayışları da karşı karşıya gelir. Özlü'nün yaşamı, Edgü'nünse dili ve formu merkeze alan yazısı zaman içerisinde bir tür edebiyat tartışmasına da dönüşür. Bu, birbirini takip eden mektup dizisi içerisinde takip edilebilir.

Her Şeyin Sonundayım'da yer alan mektupları değerli kılan bir diğer yönse her iki yazarın da edebiyatla kurduğu ilişkinin derinliğiyle ilgilidir. Özlü, yazıyı bir kurtuluş yolu olarak görürken Edgü, onu inşa edilmesi gereken bir yapı olarak değerlendirir. Bu nedenle mektuplarda yazının işlevine ve anlamına dair düşünsel kırıntılar da yer alır. Edgü, yazının biçimsel tutarlılığına önem verirken Özlü, yazıyı ruhsal tutarlılığın aracı olarak kullanır. Bu iki bakış açısı, aynı yüzyılda, aynı coğrafyada, benzer koşullarda yaşamış iki edebiyatçının metinlerinde dahi ne derece büyük farklılıklar olabileceğini gösterir. Kimi zaman kişisel koşullar her şeyin önüne geçer, her yazar kendi bilinciyle hareket eder. Mektuplar, yazının yalnızca içerikle değil, aynı zamanda niyetle de şekillendiğini görünür kılar.

Ferit Edgü'nün mektuplarında zaman zaman gündelik hayata dair ayrıntılar, görüşler, dikkatler de önemli bir yerde durur. Bu ayrıntılar, kimi zaman yazarların yaşamlarını daha yakından tanımamıza imkân sağlarken onların ne tür bir düşünce silsilesi içerisinde hareket ettiklerini de ortaya koyar. Söz gelimi Tezer Özlü'nün taşkınmaları, sağlık sorunları, ekonomik sıkıntıları ya da bir kitaba duyduğu heyecan, yalnızca yazar kimliğini değil insan yönünü de açığa çıkarır. Ferit Edgü'nün mektuplarındaki mesafeyse onun yazar kimliğini

daha korunaklı tuttuğunu, bu tutumunun onun karakterinden/kişiliğinden geldiğini gösterir. Özlü açık ve kırılgan, Edgü'ye ketum ve korumacıdır. Bu farklılıklar, söz konusu iki edebiyatçının yazıya nasıl yaklaştıklarını da etkiler.

Her Şeyin Sonundayım, bir tür edebî dostluğun belgeleridir aynı zamanda. Özlü ve Edgü, yalnızca mektuplaşan iki yazar değil, aynı zamanda birbirini yazıyla ayakta tutan, yazıyla besleyen iki figürdür. Yazı onların arasında sadece iletişim değil, aynı zamanda bir direniş biçimidir. Yazmasalardı belki de ayakta kalamazlardı. Özlü için yazmak, hem bir boşalma hem de kendini yeniden kurma biçimidir. Edgü içinse yazmak, kaotik dünyaya karşı bir biçim inşa etme arzusudur. Bu yüzden mektuplar yalnızca geçmişe değil; yazının anlamına dair geleceğe de bir şeyler söyler.

Mektuplarda geçen, *yazının yavaş yavaş yaşamın yerini almasına* yönelik ifade, her iki ismin de edebiyatla ne tür bir ilişki kurduğunu görünür kılar. Bu ifade, yazının salt bir ifade aracı olmadığını, bazen bir yaşam stratejisi olarak da belirebileceğini herkese gösterir, âdeta ilan eder. Öte taraftan gerek mektup ve notlar gerekse edebiyatı üzerinden Ferit Edgü yazınının asla hayatın yerini alamayacağını, bu ikisi arasında girift bir ilişki olduğunu söylemek mümkündür. Edgü bunu farklı şekillerde vurgular ve zaman zaman dile getirir. Yaşamla edebiyat birbirine yaklaştığı ve birbirinden uzaklaştığı birçok ân vardır. Her iki yazar, yazıyla yaşam arasındaki ilişkiye farklı perspektiflerle yaklaşır. Bu karşıtlık, iki yazarın yazıya yüklediği anlamı da belirler. Biri içerden dışarıya, diğeri dışardan içeriye doğru yazar.

Ferit Edgü ile Tezer Özlü arasındaki mektuplaşmalar bir dönemin yalnızca edebî değil; aynı zamanda duygusal, düşünsel ve insani haritasını da okurlara sunar. Yazmak, bazen yalnızca bir cümle kurmak değil, o cümlede bir hayatı

taşımak, temsil etmektir. Tezer Özlü ve Ferit Edgü'nün mektupları, bu anlamda sadece edebî bir mirası değil, aynı zamanda yaşama ve dayanışmaya dair derin bir kaynak olarak görülebilir.

Her mektup, bir başka zamandan bugüne ulaşan bir sestir. O sesin içindeki kırlmalar, öfkeler, özlemler, susmalar ve kelimeler, okurla yazar arasında özel bir bağ kurar. Bu bağ, yalnızca metinle değil; metnin içindeki insanla da kuruludur. Ferit Edgü'nün düşünsel sakinliği, yazının onun için ne kadar özenli ve derin bir mesele olduğunu hatırlatır. Bu durum geçmişten bugüne ulaşan büyük bir miras, edebiyata, hayata, çağa dair bir not olarak her zaman hatırlanıp gözden geçirilebilir.